

УДК: 37.035.6(477)

Максютов А. О.

Кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри географії та
методики її навчання Уманського
державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

**ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ В
ПРОЦЕСІ ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧОЇ
РОБОТИ**

**Максютов А. О. Патріотичне виховання
майбутніх учителів географії в процесі
туристсько-краєзнавчої роботи**

У статті обґрунтовується актуальність проблеми патріотичного виховання студентів-майбутніх вчителів географії. Виконаний аналіз літературних джерел, в яких розкривається питання патріотичного виховання студентської молоді. Вказуються окремі суперечності у підготовці майбутніх педагогів. Формулюються об'єкт, предмет, завдання дослідження. Розкриваються перспективні питання, що будуть вирішені при виконанні цього дослідження, та практичне

значення розв'язання цієї проблеми для освітянської сфери.

Ключові слова: патріот, патріотичне виховання, вчитель географії, туристсько-краєзнавча робота.

Максютов А. А. Патриотическое воспитание будущих учителей географии в процессе туристско-краеведческой деятельности

В статье раскрывается актуальность проблемы патриотического воспитания студентов - будущих учителей географии. Анализируются литературные источники, в которых рассматриваются вопросы патриотического воспитания студенческой молодежи. Указываются проблемы подготовки будущих педагогов. Формулируется объект, предмет, задания исследования. Раскрываются перспективные вопросы, а также практическое значение, которые будут получены при выполнении этого исследования.

Ключевые слова: патриот, патриотическое воспитание, учитель географии, туристско-краеведческая работа.

Maksytov A. O. The patriotic training of the future teachers of Geography in the process of the tourism and regional ethnography work.

The actuality of the problem of the patriotic training of the students - future teachers of Geography has been

grounded in the article. The literary sources, the fundamental works, in which questions of the patriotic training of the students have been observed, were analyzed. The problems of the preparing of the future teachers were showed. The object, tasks of the investigation has been formulated. The main perspectives and practical meaning of this investigation are showed.

Key words: patriot, teacher of Geography, the patriotic cultivating, the tourism and regional ethnography work.

Постановка проблеми. В умовах сучасного державотворення вища школа виконує важливу функцію – виховання громадянина-патріота, високоосвіченої, висококультурної людини, зорієнтованої на загальнолюдські цінності. Саме тому процес патріотичного виховання майбутніх учителів географії в процесі туристсько-краєзнавчої роботи є одним із пріоритетних завдань вищої педагогічної освіти. Сьогодні становлення молоді відбувається за умов реформування українського суспільства, ускладнення його соціальної культури, змін ідеалів і цінностей, утвердження ідейного і морального духу, що впливає на формування свідомості, духовності та патріотизму.

Патріотичне виховання майбутніх учителів-географів вищих навчальних педагогічних закладів

здійснюється за допомогою різних видів аудиторної та поза аудиторної діяльності, із застосування різноманітних засобів, форм та методів. Туристсько-краєзнавча діяльність є обов'язковим елементом практичної підготовки майбутнього вчителя географії. У той же час саме туристсько-краєзнавча діяльність як засіб патріотичного виховання у дослідженнях не розкривається, саме тому актуальною науковою проблемою сьогодення є не лише розкриття змісту патріотичного виховання як соціальної проблеми, але і перевірка ефективності педагогічних умов патріотичного виховання майбутніх учителів географії в процесі туристсько-краєзнавчої роботи, що можна здійснити в результаті обґрунтування моделі патріотичного виховання майбутніх учителів географії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема патріотичного виховання є актуальним і надзвичайно важливим об'єктом дослідження сучасної наукової думки. Вона детально розкривається у працях відомих вітчизняних вчених, а саме Г. Ващенко, Б. Грінченка, О. Духновича, А. Макаренка, І. Огієнка, С. Русової, Я. Ряпко, В. Сухомлинського, Г. Сковорода, К. Ушинського та ін. Їх досягнення є методологічною основою здійснення патріотичного виховання майбутніх учителів у сучасній вищій

школі. Також проблему формування патріотичних почуттів, національної самосвідомості розглядали українські педагоги Т. Бондаренко, В. Борисов, Й. Борищевського, О. Вишнівський, О. Воронков, Т. Гавлітіна, О. Коркишко, М. Крачило, В. Круль, В. Кузь, В. Обозний, Р. Петронговський, Ю. Руденко, М. Рутинський, М. Сметанський, М. Стельмахович, Б. Ступарик, О. Стьопіна, О. Тімець, К. Чорна та ін.

Мета статті: розробити і науково обґрунтувати структурно-функціональну модель патріотичного виховання майбутніх учителів географії засобами туристсько-краєзнавчої роботи, визначити педагогічні умови її функціонування у вищій педагогічній школі.

Виклад основного матеріалу. Виховання патріотично свідомого покоління, нової генерації учителів-географів незалежної, самостійної України – це складний процес, який залежить не лише від загальних тенденцій розвитку наукової педагогічної думки, але і від загальних політичних настроїв та тенденцій соціально-економічного розвитку суспільства.

Саме тому виховання майбутніх учителів географії засобами туристсько-краєзнавчої роботи потребує неодмінного оновлення теоретико-методологічних основ саме патріотичного та морального виховання. Тому сьогодні актуальною

науковою проблемою є не лише розкриття змісту патріотичного виховання як соціальної проблеми, але і наукове обґрунтування методів патріотичного виховання майбутніх учителів географії.

Основною участю вихованців у виховному процесі відповідно є: усвідомлення і сприйняття ними норм і правил поведінки; формування, розвиток і поглиблення мотивів і мотивації вдосконалення і самовдосконалення; осмислення, опанування норм і правил вихованої поведінки, дотримання їх у повсякденному житті; формування стійкої системи переконань; прояв емоційно-вольового ставлення до власних дій; самоконтроль, самооцінка своєї поведінки та внесення до неї відповідних корективів.

В умовах суспільних трансформацій метою патріотичного виховання студентів вищого навчального закладу є підготовка їх до виконання сукупності ролей, необхідних для суспільного життя: громадянина (передбачає формування людини з активною громадянською позицією, почуття патріотизму, обов'язку і відповідальності перед суспільством); трудівника (охоплює вміння і бажання творчо працювати за фахом, створювати нові матеріальні та духовні цінності); громадського діяча (означає активну участь особистості в громадському житті); сім'янина (набуття досвіду чоловіка, батька, дружини, матері); товариша

(розуміння іншої людини, вміння увійти в становище, поступитися, поділитися, допомогти).

Все це можливе за умови виховання нової генерації вчителів незалежної України, які своїм прикладом, методикою викладання дисциплін природничого циклу будуть виховувати громадянина, готового самовіддано розбудовувати Україну як незалежну, демократичну, правову, суверенну державу, забезпечувати її безпеку, сприяти єднанню українського народу, підтриманню громадянського миру і злагоди в соціумі. Мета виховання забезпечує її усвідомлення вихователями і доведення до вихованців; має збагатити останніх моральними уявленнями, поняттями; формує у вихованців бажані настанови й переконання; розвиває у них позитивні риси та якості; ослаблює і викорінює негативні стереотипи поведінки; здійснює виховний вплив на соціальне оточення [1].

Зміст патріотичного виховання майбутніх учителів географії засобами туристсько-краєзнавчої роботи полягає у оволодінні студентською молоддю знаннями щодо основних методів та методичних прийомів патріотичного виховання підрастаючого покоління під час вивчення відповідних дисциплін географічного циклу; формуванні практичних умінь і навичок проведення стаціонарних і туристичних форм

роботи [2]. Основними напрямками вдосконалення змісту підготовки студентів – майбутніх вчителів географії є, насамперед, удосконалення та посилення фахової підготовки вчителя-географії; розширення форм виконання науково-дослідної та самостійної роботи під час вивчення відповідних навчальних дисциплін; введення краєзнавчого принципу в систему підготовки молоді, формування практичних умінь та навичок ведення туристсько-краєзнавчої роботи тощо. Органічне поєднання засобів, форм та методів роботи сприятиме виконанню поставленої мети. Варто зауважити, що відповідні методи будуть реалізовуватися через відповідні форми роботи, які вони включають.

Вихователь, усвідомивши мету виховання, визначатиме зміст і методи її здійснення. Для цього, як вказує В. Ягупов [4], застосовуються три види впливу: безпосередній, опосередкований і самоплив, що відповідають методам виховання. У педагогічній літературі описують такий алгоритм виховної діяльності: з'ясування цілей виховання, аналіз конкретного його стану у виховній системі та визначення основних напрямів виховної діяльності; прийняття рішення про проведення виховної роботи та її планування; створення оптимальних умов для досягнення цілей виховання і реалізації його змісту; організацію виховної

роботи (управління виховним процесом, участь у ньому, активне самовиховання); оцінка результатів виховної роботи, контроль і коригування. Таким чином, основними складовими цього компоненту є принципи, методи, форми і засоби виховання.

Для виховання патріотизму, глибоких патріотичних почуттів до своєї землі, народу, держави потрібно включити її (особистість) до виконання суспільної діяльності, яка передбачає широке пізнання відповідної території і, що є найголовнішим, відверте і постійне міжособистісне спілкування із людьми, які формують етнос відповідного часу [3]. Перебуваючи в походах, наукових експедиціях, виконуючи завдання навчально-польових практик з дисциплін географічного циклу студент – майбутній учитель географії формує міцні знання щодо особливостей природних умов і ресурсів території, знайомиться з місцевими жителями, культурою, традиціями, історією рідного краю, що сприятиме не лише формуванню міцної системи знань, але, що є головним, вихованню глибоких патріотичних почуттів, любові до рідної землі.

Крім цього, організовуючи діяльність вихованців, необхідно використовувати такі засоби впливу, які сприяють формуванню їхньої свідомості (знань, поглядів, переконань), свідомого ставлення до того, що вони виконують; охоплюють

емоційно-вольову сферу особистості, удосконалюють поведінку, що в єдності є основою для патріотичного виховання. Так, виховуючи патріота, варто роз'яснювати студентам сутність поняття «патріот», «патріотизм»; переконувати в тому, що для процвітання незалежної України надзвичайно важливою умовою є формування здорової генерації патріотично свідомих громадян; використовувати позитивні приклади прояву патріотизму в розвитку географічної думки тощо.

Список використаної літератури

1. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм : навч. посіб. / М. П. Крачило. - К. : Вища школа, 1994. – 190 с.
2. Круль В. П. Краєзнавство: історична географія / В. П. Круль. - Чернівці : ЧДУ, 1999. – 107 с.
3. Тімець О. В. Організація краєзнавчо-туристської роботи з учнівською та студентською молоддю / О. В. Тімець, В. П. Комар. - Умань : Алмі, 2005.- 194 с.
4. Ягупов В. В. Педагогіка : навчальний посібник. – К. : Либідь, 2002. – 559 с.